

Gyakorlat neve:
**Figyelmeztető
jelzések**

Gyakorlat kategóriája:

- Figyelmeztető jelzések

Kapcsolat:

- K-Monitor,
PetaByte és
Transparency
International
Magyarország
- [Webhely](#)
- [E-mail](#)

Ország:

Magyarország

Ellensúlyozott csalási kockázat(ok)

- Közbeszerzési eljárások elkerülése vagy manipulálása
- Összejátszás
- Egyéb

Háttér és cél(ok)

Az elmúlt években számos tanulmány és elemzés jelent meg a közbeszerzés és a korrupció összefonódásáról.

Ennek ellenére azon magyarországi újságíróknak és civil szervezeteknek, akik hajlandóak voltak figyelemmel kísérni a közbeszerzési folyamatokat, manuálisan kellett elvégezniük a különböző közbeszerzési adatbázisok ellenőrzését, ami sok időt igényelt.

A „Korrump beszerzések megelőzése és felderítése elemzéssel, figyelmeztető jelzésekkel és nyomon követéssel” projekt keretében az Európai Bizottság forrást biztosított a Transparency International Hungary (TI), a K-Monitor és a PetaByte számára, hogy létrehozzanak egy jelzőrendszert, a Red Flags eszközt, ami gyorsítja a korrupció elleni küzdelmet, és segíti a kockázatok azonosítását a közbeszerzési eljárások korai szakaszában.

A Red Flags eszközt 2015-ben hozták létre, és részben a nyilvánosság számára nem elérhető ARACHNE eszköz funkciói ihlették. A Red Flags alkalmazás viszont nyilvános, és a magyar közbeszerzési folyamathoz igazodik. Lehetővé teszi az újságírók vagy egyéb érdekeltek számára a beszerzési folyamatok és azok végrehajtásának nyomon követését. Célja a magyarországi közbeszerzések átláthatóságának javítása, és a korrump beszerzések elleni küzdelem támogatása.

Az eszköz a megelőzésre és a korai figyelmeztetésekre helyezi a hangsúlyt, ellenőrzi a beszerzési dokumentumokat, és jelzéssel látja el a kockázatos körülményeket. Bár az, hogy egy eljárás kockázatos, nem jelent automatikusan korrupciót (amit az eszköz nem mér), a megjelölt közbeszerzési dokumentumok ellenőrizhetők, és a magas kockázatú esetek nyilvánosságra hozhatók.

Gyakorlat leírása

A Red Flags alkalmazás egy teljesen webalapú és nyílt forráskódú eszköz. Naponta automatikusan ellenőrzi a Tenders Electronic Daily (TED) beszerzési dokumentumait, és speciális algoritmusok alkalmazásával jelöli meg a kockázatos beszerzéseket. Az elsősorban újságírók és civil társadalmi szervezetek által használt alkalmazást a projektcsapat (pl. a TI Hungary) hálózatán keresztül népszerűsítették.

A TED az EU online portálja, ahol a közbeszerzési és szerződések odaítéléséről szóló hirdetményeket teszik közzé. Ez egy nyílt adatplatform. Az elmúlt évek során többször megváltozott magyar közbeszerzési portálhoz képest a TED sokkal stabilabb. Ezért választották a Red Flags alkalmazás alapjául, hogy elkerüljék az eszköz gyakori és költséges módosítását. Ez azonban korlátozza az uniós küszöbértéket meghaladó magas szintű szerződések elemzését.

Korábbi és jelenlegi kutatások, a fókuszcsoportokkal folytatott megbeszélések, köztük az ügyvédek, a gyakorlati szakemberek és az ügyészek körében folytatott megbeszélések alapján a projektcsoport mutatókat dolgozott ki. Ezek alapját a fókuszcsoport tapasztalatai és a korrupció típusai képezik.

A mutatókat egy informatikai szolgáltató algoritmusokká alakította és tesztelte.

Az eszközt két év alatt fejlesztették ki, amelyből az informatikai fejlesztés és tesztelés körülbelül egy évet vett igénybe. Az eszközfejlesztésre előirányzott költségvetés hozzávetőlegesen 130 000 eurót tett ki, amelynek felét az informatikai fejlesztés jelentette.

Végül 40 mutatót tartottak meg a Red Flags alkalmazás esetében, amelyek közül 31 mutató a közbeszerzési hirdetményekre, 9 pedig a szerződések odaítéléséről szóló hirdetményekre összpontosít. A rendszer preventív jellege miatt a szerződés teljesítését jelenleg nem ellenőrzi az eszköz.

A mutatók alapján vörös és rózsaszín jelzéseket különböztetnek meg. A vörös jelzések azt jelzik, hogy a közbeszerzési eljárás konkrét jellemzői alapján kockázat vagy jogi követelmény esetleges megsértése azonosítható, amelyet a hirdetmény tartalmaz, vagy abból kimaradt.

A rózsaszín jelzések általános információk vagy a közbeszerzési piacon az adott hirdetmény kapcsán korábban azonosított kockázatok alapján jelzik a lehetséges kockázatot. A rózsaszín jelzések tehát nem az adott eljárás értékelésének eredményei, hanem árnyalják a teljes képet, például információt adnak arról, hogy az ajánlatkérőt korábban közbeszerzési szabálysértés miatt jogerős ítélettel elítélték-e, vagy hogy milyen hírneve van a piacon. A rózsaszín jelzések esetében a potenciális kartelltevékenységeket, valamint a nyertes gazdasági szereplő(k) kapcsán felmerülő információkat és vállalati adatokat is értékelik.

Példák a szerződési hirdetmények mutatóira:

- Keretmegállapodások egy ajánlattevővel (vörös jelzés):
Jogilag megengedett, de egy nagy keretmegállapodás hosszabb időre kizárja a versenyt.
- A keretmegállapodás becsült összértéke (magas) (vörös jelzés):
A potenciális kockázat a díjtétel nagyságrendjéhez kapcsolódik, a vörös jelzést az 1,5 milliárd forint (kb. 4,2 millió euró) feletti munkák esetén, áruk és szolgáltatások esetében pedig 1 milliárd forintot (kb. 2,8 millió euró) meghaladó díjtételek esetén adják.
- Közbeszerzés tárgya (kartellveszély) (rózsaszín jelzés):

Ez a potenciális kockázat nem a konkrét eljárás adataiból, hanem az adott piaci szereplők múltbeli tevékenységéből következethet. A Versenyhivatal végleges döntéseinek áttekintése után a hirdetmények olyan konkrét tételei, mint az útépités, a vasúti pályaépítés vagy az informatikai rendszerek fejlesztése, potenciális kartellkockázatnak minősülnek, így rózsaszín zászlót kapnak.

Példák a szerződési hirdetmények mutatóira:

- **Előzetes közzététel nélküli eljárások (vörös jelzés):**
A közbeszerzési törvény (az uniós előírásoknak megfelelően) csak bizonyos feltételek fennállása esetén teszi lehetővé az ilyen típusú eljárások alkalmazását. Átláthatóságát többnyire a szerződés odaítéléséről szóló értesítésben szereplő adatok alapján biztosítják utólag, ami önmagában kockázatot hordoz.
- **Beérkezett ajánlatok száma (alacsony) (vörös jelzés):**
Ez a mutató azt jelzi, hogy háromnál kevesebb pályázat érkezett egy eljárás során, ami azt jelenti, hogy alacsony szintű vagy teljesen hiányzik a verseny.
- **Nyertes gazdasági szereplő(k) – kapcsolódó információk (rózsaszín jelzés):**
Ez a jelzés azt mutatja, hogy az ajánlattevő(k) korábbi tevékenységei és vállalati adatai alapján potenciális kockázat áll fenn, pl. az ajánlattevőket (a Közbeszerzési Hatóság) kitiltotta; az ajánlattevőket kartellben való részvétel miatt ítélte el (a Gazdasági Versenyhivatal); „politikai párttal szoros kapcsolatban álló társaságok”; „gyakorta nyertes vállalatok”; újonnan alapított társaságok; stb.)

Az algoritmus jelzéseket tesz a kockázatosnak minősített hirdetményekre. Az eszköz listázza az összes hirdetményt, és a felhasználó ellenőrizheti a vörös és a rózsaszín jelzéseket, ha rákattint a megfelelő jelzésre egy hirdetmény mellett. A felhasználók feliratkozhatnak bizonyos jelzésekre, amikről értesítéseket kaphatnak, vagy szűréseket hozhatnak létre, hogy konkrét ajánlatkérőket, értéktartományokat vagy nyerteseket keressenek.

Az eszközt egy 5 fős csapat rendszeresen ellenőrzi és karbantartja. Naponta átlagosan 20 fő használja az eszközt, és 700-800 regisztrált felhasználója van.

Ha egy bizonyos esetben a korrupció kockázatát súlyosnak tartják, a csapat publikálja a közbeszerzést a közösségi médiában vagy újságokban a figyelem felkeltése érdekében. Bizonyos esetekben kiegészítő információk iránti kérelemmel fordulnak az ajánlatkérő szervhez is. Az eszközt és annak eredményeit azonban a kormányzati szervek hivatalosan nem használják, és nem kommunikálják az ügyészek vagy a rendőrség felé.

Ad hoc jelleggel informatikai céget alkalmaznak, ha változtatásokra van szükség. Az alkalmazás 2015-ös létrehozása óta nem történt jelentős változás, és a projektcsoport feladata az eszköz karbantartása volt, beleértve a jogi változásokhoz (például az uniós forrásokra vonatkozó uniós küszöbértékek, uniós irányelvek) kapcsolódó fejlesztéseket. Az éves karbantartási költség kb. 1000 euró.

Egyedi tulajdonságok

- **Webalapú és nyílt forráskódú**
- **Az információk napi frissítése a TED alapján**
- **A vörös jelzést eredményező hirdetmények és a rózsaszín jelzések létrejöttében érintett felek kiegészítő információinak értékelése**
- **Egyéni beállítás szűrők és feliratkozások használatával**
- **Az EU hirdetményei révén adaptálható más országokban.**

Értékelés és eredmények

Az eszköznek köszönhetően több csalásra is fény derült, amelyek publicitást kaptak a médiában.

Az egyes esetek nem vezettek nyomozáshoz, a kormány pedig nem tett lépéseket a közbeszerzési eljárások megváltoztatására. Ennek ellenére hatékony eszköz a figyelem felkeltésére, és használható a korrupciós gyakorlatok megelőzésére.

Legfontosabb sikertényezők

- A TED hirdetésméneinek használata megbízhatóvá teszi az eszközt
- Algoritmusok az ország tényleges korrupciós tényezőin alapulnak
- A K-Monitor rendszeresen ellenőrzi a vörös és rózsaszín jelzéseket
- Könnyen módosítható újabb mutatók hozzáadása esetén

Felmerült kihívások és tanulságok

- A kormány támogatásának hiánya az eszköz fejlesztéséhez
- A kockázatokat nyilvánosságra hozzák, de nem biztosított a nyomon követés az ügyészség vagy a rendőrség részéről
- A TED használata korlátozza az elemzett értesítéseket a küszöbérték miatt
- Korlátozott hozzáférés van, vagy nincs hozzáférés más adatbázisokhoz, pl. cégjegyzék, adóhatóság vagy közszereplők

Átadhatóság lehetősége

Bármely ország megvalósíthatja, és profitálhat egy hasonló eszköz használatából. A Red Flags alkalmazás rugalmas és könnyen adaptálható más országok környezetéhez.

Az eszköz elsősorban a fókuszcsoportokon alapuló magyar korrupciós mutatókra épül. Ha egy másik ország átveszi az eszközt, meg kell határoznia a saját korrupciós mutatóit.

Egyes országok akár még több információt is hozzáadhatnak és elemezhetnek, ha hozzáférnek más külső adatbázisokhoz.